

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ด้านการจัดหา การจัดเก็บ และการบริการ ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับบรรณารักษ์ในการปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และห้องสมุดแห่งอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดแนวเหตุผลของการวิจัยว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประสบปัญหาในด้านการจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล เนื่องจากบรรณารักษ์ไม่ทราบว่าหน่วยราชการใด จัดพิมพ์สิ่งพิมพ์อะไรออกมาบ้าง ประกอบกับห้องสมุดไม่มีนโยบายในการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ สิ่งพิมพ์รัฐบาล โดยเฉพาะ จึงเกิดความไม่คล่องตัวในการให้บริการ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยหอสมุดกลาง และหอสมุดวิทยาเขตที่มีการดำเนินงานแยกเป็นอิสระจากหอสมุดกลาง จำนวน 25 แห่ง โดยทำการศึกษาจากผู้อำนวยการ และ/หรือ หัวหน้าห้องสมุด จำนวน 25 คน บรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงาน โดยแยกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 47 คน ฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 80 คน และฝ่ายบริการ จำนวน 49 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายปิด โดยกำหนดคำตอบไว้ให้เลือก และคำตอบแบบปลายเปิดที่ผู้ตอบสามารถตอบได้โดยเสรี มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ชุด แต่ละชุดแบ่งออกเป็น 2 ตอน (ดูภาคผนวก ก)

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถาม รวมทั้งสิ้น 4 ชุด ไปยังกลุ่มประชากรที่กำหนด และได้แบบสอบถามกลับคืนมา ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามผู้อำนวยการ และ/หรือหัวหน้าห้องสมุด จำนวน 25 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของแบบสอบถาม

ชุดที่ 2 แบบสอบถามบรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงานฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 47 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาทั้งสิ้น 45 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.74 ของแบบสอบถาม

ชุดที่ 3 แบบสอบถามบรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงานฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 80 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาทั้งสิ้น 72 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.00 ของแบบสอบถาม

ชุดที่ 4 แบบสอบถามบรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงานฝ่ายบริการ จำนวน 49 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาทั้งสิ้น 46 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.88 ของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS) ในการประมวลผลด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

สรุปและอภิปรายผล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุด ในด้านผู้กำหนดนโยบาย ลักษณะนโยบาย ลักษณะโครงสร้างการบริหารของหน่วยงานและบุคลากร และงบประมาณ

ผู้กำหนดนโยบายการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 17 แห่ง บรรณารักษ์เป็นผู้กำหนดนโยบาย ห้องสมุด 15 แห่ง คือ ผู้อำนวยการ และ/หรือหัวหน้าห้องสมุด และ 6 แห่ง คือ คณะกรรมการบริหารห้องสมุด ส่วนห้องสมุดที่มีผู้กำหนดนโยบายการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลมากที่สุด 4 ตำแหน่ง คือ ฝ่ายหอสมุด สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ลักษณะนโยบายการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 18 แห่ง เป็นที่ทราบกัน แต่ไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ห้องสมุดอีก 5 แห่ง เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงาน สำหรับลักษณะนโยบายอื่น ๆ มีห้องสมุด 1 แห่ง กำลังจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร และอีก 1 แห่ง ยังไม่ได้กำหนดลักษณะนโยบาย สาเหตุที่ลักษณะนโยบายการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้ง 18 แห่ง เป็นที่ทราบกัน แต่ไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร อาจสืบเนื่องมาจาก การปฏิบัติงานของห้องสมุดมักปฏิบัติตามแนวทางที่เคยทำกันมาตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จนเป็นที่ทราบกันของผู้ปฏิบัติงานนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ผู้อำนวยการ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ระบุไว้ในแบบสอบถามว่า นโยบายของห้องสมุดไม่ได้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร แต่บรรณารักษ์ได้อาศัยแนวนโยบายการจัดการสิ่งพิมพ์อื่น ๆ เป็นเกณฑ์เรื่อยมา โดยสิ่งพิมพ์นั้นต้องมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน และการค้นคว้าวิจัยของอาจารย์ นักศึกษา และข้าราชการของมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cope (1985: 2-19) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลของประเทศออสเตรเลีย ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยออสเตรเลีย 19 แห่ง พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ไม่มีนโยบายในการจัดการสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

สำหรับลักษณะโครงสร้างการบริหารของหน่วยงานและบุคลากร ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 12 แห่ง มีลักษณะโครงสร้างการบริหารโดยรวมสิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้กับหนังสือทั่วไปของห้องสมุด มีการดำเนินการด้านต่าง ๆ เป็นไปตามกระบวนการของห้องสมุดตามปกติ ห้องสมุด 5 แห่ง แยกสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็น Collection โดยเฉพาะ อยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าฝ่ายบริการ และห้องสมุด 2 แห่ง แยกสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นหน่วยอิสระหน่วยหนึ่ง มีบรรณารักษ์บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยเฉพาะ ขึ้นตรงต่อหัวหน้าฝ่ายบริการ สำหรับลักษณะโครงสร้างอื่น ๆ มีห้องสมุด 6 แห่ง ซึ่งมีลักษณะโครงสร้างการบริหารของหน่วยงานและบุคลากรแยกเป็น 2 ลักษณะภายในห้องสมุด ตัวอย่างเช่น หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดสิ่งพิมพ์รัฐบาลประเภทอื่นที่ไม่ใช่รายงานประจำปี รายงานการเงิน รายงานการปฏิบัติงานของหน่วยราชการอื่น รวมทั้งสิ่งพิมพ์ของหน่วยงานที่สังกัด (สิ่งพิมพ์จุฬาฯ) ที่ชื่อเรื่องนั้นมีมากกว่า 1 ฉบับ (ฉบับแรก) จะรวมไว้กับหนังสือทั่วไป ส่วนสิ่งพิมพ์รัฐบาลประเภทดังกล่าวมานี้ รวมทั้งสิ่งพิมพ์ของหน่วยงานที่สังกัด (สิ่งพิมพ์จุฬาฯ) ที่เป็นฉบับซ้ำ หรือมีเพียง 1 ฉบับเท่านั้น จะแยกเป็น Collection โดยเฉพาะ อยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าฝ่ายบริการ และสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ แยกสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็น Collection โดยเฉพาะ อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายวารสาร โดยฝ่ายวารสารจะทำหน้าที่ทั้งจัดหมู่และให้บริการ เป็นต้น

สาเหตุที่ห้องสมุดกำหนดโครงสร้างการบริหารโดยแยกการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลออกโดยเฉพาะ ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 7 แห่งเท่ากัน ให้เหตุผลว่า เพราะถือว่าเป็นสิ่งพิมพ์ลักษณะพิเศษ ที่มีคุณค่าและเชื่อถือได้ และต้องการให้สิ่งพิมพ์รัฐบาลของหน่วยงานเดียวกันรวมอยู่ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้ใช้ค้นหาข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้สะดวก รวดเร็ว และละเอียดลึกซึ้ง 4 แห่ง ให้เหตุผลว่า เพื่อให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานด้านการจัดการจัดหมู่และการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น และให้บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาล และ 3 แห่ง ให้เหตุผลว่า ประหยัดเวลาในการจัดหมู่และการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น ส่วนห้องสมุดที่ให้เหตุผลมากที่สุดทั้ง 4 เหตุผล คือ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง และสำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง อาจเป็นเพราะว่า ได้มีการจัดดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลแยกเป็นหน่วยอิสระหน่วยหนึ่งตั้งแต่แรกก่อตั้งห้องสมุด และมีบุคลากรเพียงพอที่จะดำเนินงานแยกสิ่งพิมพ์รัฐบาลออกมาโดยเฉพาะ

สำหรับสาเหตุที่ห้องสมุดกำหนดโครงสร้างการบริหารโดยรวมการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้กับหนังสือทั่วไป ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 12 แห่ง ให้เหตุผลว่า ต้องการรวมหนังสือทุกประเภทในสาขาวิชาเดียวกันไว้ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้สะดวก ห้องสมุด 10 แห่ง ให้เหตุผลว่า เพราะถือว่าเป็นหนังสือที่ไม่แตกต่างไปจากหนังสือทั่วไป ห้องสมุด 8

แห่ง ให้เหตุผลว่า ต้องการให้ห้องสมุดมีระบบการจัดหมู่ที่เป็นระบบเดียวกัน และ 7 แห่งเท่ากัน ให้เหตุผลว่า มีปัญหาด้านบุคลากรไม่เพียงพอ และมีปัญหาด้านสถานที่ ไม่สามารถแยกสิ่งพิมพ์รัฐบาลออกมาโดยเฉพาะได้ ส่วนห้องสมุดที่ให้เหตุผลมากที่สุดทั้ง 5 เหตุผล มี 3 แห่ง คือ ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และสำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ด้านงบประมาณสำหรับการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดเกือบทุกแห่ง (24 แห่ง) ไม่ได้จัดสรรงบประมาณไว้โดยเฉพาะ แต่จัดสรรรวมไว้กับงบประมาณของหนังสือทั่วไป ซึ่งผลการวิจัยที่ได้ พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสุข พงศ์วุฒิศักดิ์ (2531: 137-138) ที่ได้ศึกษาผลกระทบจากระบบการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลตามแบบของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า ห้องสมุดไม่ได้จัดสรรงบประมาณสำหรับสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยเฉพาะ อาจจะเป็นเพราะว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาลมีขายไม่มากนัก ไม่เหมือนกับหนังสือทั่วไป และส่วนใหญ่ห้องสมุดจะได้รับบริจาคสิ่งพิมพ์รัฐบาลจากหน่วยงานที่ผลิตจัดส่งให้ ไม่ต้องซื้อ ดังนั้น ห้องสมุดต่าง ๆ จึงไม่มีการจัดสรรงบประมาณไว้โดยเฉพาะสำหรับสิ่งพิมพ์รัฐบาล หรืออาจจะถือว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาล ก็คือ สิ่งพิมพ์ทั่วไปของห้องสมุด จึงไม่จำเป็นต้องแยกงบประมาณไว้โดยเฉพาะให้ยุ่งยากสำหรับอื่น ๆ มีห้องสมุด 1 แห่ง คือ สำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ไม่มีการจัดสรรงบประมาณ โดยให้เหตุผลว่า การจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุด ไม่มีการจัดซื้อ แต่ได้มาด้วยการได้รับบริจาค ขอรับบริจาค และแลกเปลี่ยน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุด พอสรุปโดยย่อทั้งหมดได้ว่า ห้องสมุดจำนวนสูงสุดมีบรรณารักษ์เป็นผู้กำหนดนโยบาย แต่นโยบายไม่ได้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนลักษณะโครงสร้างการบริหารของหน่วยงานและบุคลากร ได้รวมการดำเนินงานไว้กับหนังสือทั่วไป โดยให้เหตุผลว่า ต้องการรวมหนังสือทุกประเภทในสาขาวิชาเดียวกันไว้ด้วยกัน สำหรับงบประมาณได้จัดสรรรวมไว้กับงบประมาณของหนังสือทั่วไป ไม่ได้แยกเฉพาะ

2. การดำเนินงานด้านการจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุด ในด้านการคัดเลือก วิธีการจัดหา การลงทะเบียน และการจำหน่ายออก

2.1 การคัดเลือก

การพิจารณาคัดเลือกหน่วยงานที่ผลิตสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดเกือบทุกแห่ง (23 แห่ง) คัดเลือกทุกกระทรวง ทบวง กรม อาจเป็นเพราะว่า ห้องสมุดทั้ง 23 แห่ง สังกัดใน

สถาบันอุดมศึกษาที่มีการเรียนการสอนทุกสาขาวิชา ส่วนห้องสมุดอีก 2 แห่ง คัดเลือกบางกระทรวง ทบวง กรม อาจเป็นเพราะว่า ห้องสมุดทั้ง 2 แห่งนี้ สังกัดในสถาบันอุดมศึกษาที่มีการเรียนการสอน เน้นหนักเฉพาะสาขาวิชา เช่น สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน ซึ่งเป็น มหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนเน้นหนักทางด้านการศึกษา ดังนั้น จึงคัดเลือกสิ่งพิมพ์ของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย เป็นหลัก เป็นต้น

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดเกือบทุกแห่ง (23 แห่ง) เท่ากัน ใช้หลักเกณฑ์ คือ เนื้อหาตรงตามหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ที่ห้องสมุดสังกัด และตรงตามความต้องการของผู้ใช้ การที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้หลักเกณฑ์โดย พิจารณาเนื้อหาตรงตามหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาที่ห้องสมุดสังกัด จะช่วยให้สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ห้องสมุดจัดหาเข้ามานั้น สอดคล้องกับนโยบายด้านการเรียนการสอนของสถาบัน อุดมศึกษานั้น ห้องสมุด 22 แห่ง และ 21 แห่ง ตามลำดับ ใช้หลักเกณฑ์ คือ เป็นหลักฐานอ้างอิง ที่สำคัญ และความทันสมัยของเนื้อหา ส่วนห้องสมุดที่ใช้หลักเกณฑ์มากที่สุดทุกหลักเกณฑ์ (4 หลักเกณฑ์) มี 18 แห่ง และห้องสมุดที่ใช้หลักเกณฑ์น้อยที่สุด 1 หลักเกณฑ์ คือ หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยระบุหลักเกณฑ์ที่ใช้ คือ คัดเลือกทั้งหมด ยกเว้น ใบบลิว หรือสิ่งพิมพ์ที่ไม่มีคุณค่าถาวร

สำหรับผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการคัดเลือกสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดทุกแห่ง บรรณารักษ์เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการคัดเลือก โดยเฉพาะบรรณารักษ์ในฝ่ายพัฒนาทรัพยากร สารนิเทศ เพราะเป็นผู้เข้าใจนโยบายและวัตถุประสงค์ของห้องสมุด รวมทั้งทราบความต้องการของ ผู้ใช้เป็นอย่างดี และห้องสมุด 6 แห่ง เป็นอาจารย์ ส่วนห้องสมุดที่มีผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการ คัดเลือกสิ่งพิมพ์รัฐบาลมากที่สุด 3 ตำแหน่ง ได้แก่ บรรณารักษ์ อาจารย์ และนักวิจัย คือ สำนัก หอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจจะเป็นเพราะว่า บุคคลเหล่านี้ โดยเฉพาะอาจารย์ และนักวิจัย เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่ง จะคัดเลือกหนังสือได้ดี เป็นที่เชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ นับเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญมากที่สุด ดังนั้น ห้องสมุดจึงเชิญให้มาช่วยพิจารณาคัดเลือก

ด้านคู่มือหรือแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการคัดเลือกสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดจำนวน สูงสุด 21 แห่ง ได้จากการเสนอแนะจากผู้ให้บริการ ห้องสมุด 18 แห่ง ใช้รายชื่อสิ่งพิมพ์ใหม่จาก ห้องสมุดต่าง ๆ และ 12 แห่ง ใช้รายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลใหม่จากห้องสมุดต่าง ๆ การที่ห้องสมุด ส่วนใหญ่ได้จากการเสนอแนะจากผู้ให้บริการ แสดงว่า ในการจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล ยังขาดคู่มือที่ดีพิมพ์ เผยแพร่สำหรับให้บรรณารักษ์ใช้ในการคัดเลือก จึงต้องอาศัยจากแหล่งสารสนเทศบุคคล การเสนอแนะ จากผู้ให้บริการ เป็นสิ่งที่บรรณารักษ์ควรนำมาพิจารณาคัดเลือกเพื่อจัดหา เพราะเป็นความต้องการ

โดยตรงของผู้ใช้ ส่วนห้องสมุดที่ใช้คู่มือหรือแหล่งข้อมูลมากที่สุดทุกประเภท (9 ประเภท) คือ หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน และสำนักหอสมุดและบรรณสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

2.2 วิธีการจัดหา

ในด้านวิธีการจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดทุกแห่งเท่ากัน ใช้วิธีได้รับบริจาค และขอรับบริจาค ห้องสมุด 21 แห่ง ใช้วิธีจัดซื้อ 15 แห่ง ใช้วิธีแลกเปลี่ยน และ 8 แห่ง ใช้วิธีขอยืม ถ้าเนาเอกสารจากห้องสมุดอื่น จะเห็นได้ว่า ห้องสมุดทุกแห่งได้รับบริจาค และขอรับบริจาคสิ่งพิมพ์ รัฐบาล เนื่องจากสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นเพื่อต้องการประชาสัมพันธ์งานของทางราชการ และเพื่อเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน ดังนั้น สิ่งพิมพ์รัฐบาลส่วนใหญ่จึงเป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นเพื่อ แจกจ่ายมากกว่าเพื่อการจำหน่าย

ในการได้รับบริจาค ห้องสมุดทุกแห่งได้รับบริจาคจากหน่วยงานรัฐบาลที่จัดพิมพ์ และ 21 แห่ง ได้รับจากผู้จัดทำ หรือผู้รวบรวมสิ่งพิมพ์รัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณี วัชรศักดิ์กุล (2511: บทคัดย่อ, 110-120) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดสิ่งพิมพ์ของรัฐบาลไทย ในด้าน การจัดพิมพ์ การเผยแพร่ การจัดเก็บ และการจัดหมู่สิ่งพิมพ์รัฐบาลทั้งของไทยและต่างประเทศ พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ได้รับบริจาคสิ่งพิมพ์รัฐบาลจากหน่วยราชการต่าง ๆ จัดส่งมาให้ การได้รับบริจาค เป็นวิธีที่ห้องสมุดมิได้คิดต่อขอไป ห้องสมุดจะได้รับบริจาคเอง โดยจะได้รับทั้งสิ่งพิมพ์รัฐบาลใหม่ และเก่า ดังนั้น บรรณเรักษ์ที่ทำหน้าที่นี้จะต้องพิจารณาคัดเลือกก่อน เล่มที่เห็นว่าไม่สมควรรับเข้า ห้องสมุด ควรจะบริจาคให้ที่อื่นต่อไป มิฉะนั้นจะมีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่เก็บและการจำหน่ายออก ต่อไป

สำหรับการขอรับบริจาค ห้องสมุดทุกแห่ง ขอจากหน่วยงานรัฐบาลที่จัดพิมพ์ และ 20 แห่ง ขอจากผู้จัดทำ หรือผู้รวบรวมสิ่งพิมพ์รัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิสา เหลืองทองคำ (2535: ง) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์จุฬาฯ ของผู้ใช้ พบว่า สิ่งพิมพ์จุฬาฯ จัดหาด้วยวิธีการขอรับบริจาค

ส่วนการดำเนินการขอรับบริจาคจากหน่วยงานรัฐบาลที่จัดพิมพ์โดยตรง ห้องสมุด จำนวนสูงสุด 22 แห่ง ขอเป็นครั้งคราว เมื่อทราบว่าหน่วยงานนั้นจัดพิมพ์ และ 15 แห่ง ขอรับ

บริจาคเป็นประจำ โดยติดต่อขอใส่ชื่อที่อยู่ของห้องสมุดในบัญชีรายชื่อ (Mailing list) จากหน่วยงานที่จัดพิมพ์

ด้านการแลกเปลี่ยน พบว่า หน่วยงานที่ห้องสมุดแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์รัฐบาล คือ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (14 แห่ง) การแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์รัฐบาลระหว่างกลุ่มห้องสมุดประเภทเดียวกัน ทำให้ได้สิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาในระดับเดียวกัน และ 6 แห่ง แลกเปลี่ยนกับห้องสมุดของหน่วยงานรัฐบาลอื่น (ที่ไม่ใช่สถาบันอุดมศึกษา) อาจจะเป็นเพราะว่า ห้องสมุดของหน่วยงานรัฐบาลนั้น มีสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาตรงตามหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาที่ห้องสมุดคนสังกัด ตัวอย่างเช่น สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำการแลกเปลี่ยนกับห้องสมุดของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เป็นต้น

สำหรับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 13 แห่ง แลกเปลี่ยนแบบอิสระ คือ ไม่จำกัดจำนวนเล่ม ราคา หรือจำนวนครั้งที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน และ 8 แห่ง แลกเปลี่ยนเล่มต่อเล่ม โดยทั่วไปห้องสมุดจะไม่คำนึงถึงความได้เปรียบเสียเปรียบกัน เนื่องจากสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน มักเป็นสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดได้มาโดยมิต้องซื้อ

ส่วนสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 15 แห่ง ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่มีฉบับซ้ำเกินความต้องการของห้องสมุด ห้องสมุด 12 แห่ง ใช้สิ่งพิมพ์ที่หน่วยงานต้นสังกัดจัดพิมพ์ และ 7 แห่ง ใช้สิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดจัดพิมพ์

สำหรับการจัดซื้อนั้น ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 19 แห่ง สั่งซื้อโดยตรงจากหน่วยงานรัฐบาลที่จัดพิมพ์ เนื่องจากสิ่งพิมพ์รัฐบาลส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีขายตามท้องตลาด ประกอบกับร้านค้าไม่นิยมรับสิ่งพิมพ์รัฐบาลมาขาย เนื่องจากได้เปอร์เซ็นต์จากการขายน้อย และ 10 แห่งเท่ากัน สั่งซื้อโดยผ่านตัวแทนจำหน่าย และสั่งซื้อจากร้านค้าทั่วไป

ในด้านความร่วมมือระหว่างห้องสมุดเกี่ยวกับการจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 18 แห่ง มีความร่วมมือกัน เนื่องจากเป็นนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัยที่ต้องการให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งมีความร่วมมือกัน โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการทำงานฝ่ายต่าง ๆ ขึ้น เช่น คณะทำงานฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ คณะทำงานฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ คณะทำงานฝ่ายบริการสารสนเทศ คณะทำงานฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้แต่ละกลุ่มมาร่วมประชุมกัน แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการพัฒนางานห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วนห้องสมุดอีก 7 แห่ง ไม่มีความร่วมมือ อาจเป็นเพราะว่า

1. ไม่มีนโยบายแน่นอนเกี่ยวกับงานสิ่งพิมพ์รัฐบาล เพราะเป็นห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่เพิ่งก่อตั้ง
2. ไม่สะดวกในการเดินทางมาร่วมประชุมได้ เนื่องจากห้องสมุดอยู่ต่างจังหวัด
3. ไม่มีบุคลากรเพียงพอที่จะส่งเข้าร่วมประชุม

สำหรับลักษณะของความร่วมมือ ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 18 แห่งเท่ากัน ร่วมมือกันจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล โดยแบ่งความรับผิดชอบในการติดตามสิ่งพิมพ์ของกระทรวงต่าง ๆ แล้วแจ้งรายชื่อให้ห้องสมุดอื่น ๆ ทราบ และได้เข้าร่วมโครงการจัดทำ “บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์รัฐบาล” ของคณะกรรมการฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2526-2534 และ 4 แห่งเท่ากัน จัดทำรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยเฉพาะที่ห้องสมุดได้รับ แล้วส่งไปแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และจัดทำรายชื่อสิ่งพิมพ์ใหม่ของมหาวิทยาลัยที่ตนสังกัด แล้วส่งเผยแพร่ให้ห้องสมุดอื่น ๆ ทราบ เพื่อใช้เป็นคู่มือในการจัดหา ส่วนห้องสมุดที่มีความร่วมมือมากที่สุดทั้ง 4 ลักษณะ คือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร

ในด้านการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล พบว่าห้องสมุด 13 แห่ง ไม่มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ อาจจะเป็นเพราะว่า ยังอยู่ในระหว่างการศึกษาเตรียมการ หรือห้องสมุดนั้น ๆ มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้แล้ว แต่ยังไม่ได้นำมาใช้กับงานจัดหา โดยอาจจะใช้กับงานอื่น ๆ ก่อน ตัวอย่างเช่น สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาเตรียมการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานจัดหา ภายหลังจากจัดหมู่และบริการ ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว เป็นต้น ส่วนห้องสมุดอีก 12 แห่ง เช่น หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เป็นต้น มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานจัดหา เพราะงานจัดหาเป็นงานที่มีการดำเนินการเป็นขั้นตอน มีความซับซ้อน ต้องใช้เวลานานในการปฏิบัติงานคอมพิวเตอร์ซึ่งมีคุณสมบัติในด้านความรวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำ เที่ยงตรง และสามารถทำงานซ้ำกันได้โดยมีคุณภาพ จึงเข้ามามีบทบาทในงานจัดหา โดยห้องสมุดทั้ง 12 แห่ง ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปได้แก่ โปรแกรม INNOPAC (9 แห่ง) Dynix (2 แห่ง) และ Mini-micro CDS/ISIS (1 แห่ง) อาจจะเป็นเพราะว่า โปรแกรมสำเร็จรูปมีคุณสมบัติเด่นในด้านความสะดวกในการใช้งาน และสามารถนำไปใช้ได้โดยไม่เสียเวลาพัฒนาขึ้นเอง จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่มีห้องสมุดแห่งใดพัฒนาระบบสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทย

2.3 การลงทะเบียน

การดำเนินการลงทะเบียนสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 14 แห่ง ลงทะเบียนรวมกับหนังสือทั่วไปในสมุดทะเบียนเล่มเดียวกัน ห้องสมุด 8 แห่ง ลงทะเบียนรวมกับหนังสือทั่วไปในฐานะข้อมูลคอมพิวเตอร์ 2 แห่งเท่ากัน ลงทะเบียนแยกไว้โดยเฉพาะในสมุดทะเบียน และลงทะเบียนแยกไว้โดยเฉพาะในรูปบัตร และ 1 แห่ง ลงทะเบียนแยกไว้โดยเฉพาะในฐานะข้อมูลสิ่งพิมพ์รัฐบาล คือ สำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าห้องสมุดจะลงทะเบียนไว้ในรูปแบบใด จุดประสงค์ของการลงทะเบียน เพื่อเป็นการเก็บหลักฐานการรับเข้าของห้องสมุด ส่วนห้องสมุดที่ดำเนินการลงทะเบียนมากที่สุด 2 รูปแบบ คือ หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

2.4 การจำหน่ายออก

การจำหน่ายสิ่งพิมพ์รัฐบาลออก ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 20 แห่ง มีการจำหน่ายสิ่งพิมพ์รัฐบาลออก ส่วนห้องสมุดอีก 5 แห่ง ไม่มีการจำหน่ายสิ่งพิมพ์รัฐบาลออก โดยให้เหตุผลว่าห้องสมุดไม่มีนโยบายจำหน่ายสิ่งพิมพ์รัฐบาลออก (4 แห่ง) เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีคุณค่า และมีอาจหาซื้อได้โดยทั่วไป (3 แห่งเท่ากัน)

สำหรับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจำหน่ายออก ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 17 แห่งเท่ากัน ใช้หลักเกณฑ์ คือ สภาพตัวเล่มชำรุด ฉีกขาด ไม่สามารถซ่อมได้ และเนื้อหาของสิ่งพิมพ์รัฐบาลล้าสมัย การที่ห้องสมุดใช้เกณฑ์สภาพตัวเล่มชำรุด ฉีกขาด ไม่สามารถซ่อมได้ เป็นเกณฑ์ในการจำหน่ายออก สอดคล้องกับงานวิจัยของ แจ่มจันทร์ นพบุตรกานต์ (2538: 79) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจำหน่ายหนังสือออกของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ห้องสมุดส่วนมากใช้เกณฑ์สภาพตัวเล่มคัดเลือกลงหนังสือออก เพราะเป็นเกณฑ์ที่ชัดเจน หรือเป็นเกณฑ์ภายนอกที่ชี้ว่าหนังสือนั้นหมดสภาพของการใช้งาน สมควรจำหน่ายออก โดยเฉพาะหนังสือชำรุด ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ห้องสมุดทุกแห่งใช้ ห้องสมุด 16 แห่ง ใช้หลักเกณฑ์ คือ อายุของสิ่งพิมพ์เก่า และ 7 แห่ง ใช้หลักเกณฑ์ คือ ไม่มีการใช้หรือยืมออก ส่วนห้องสมุดที่ใช้หลักเกณฑ์การจำหน่ายสิ่งพิมพ์รัฐบาลออกมากที่สุด 4 หลักเกณฑ์ คือ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร และฝ่ายหอสมุด คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ด้านวิธีการจำหน่ายออก ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 17 แห่ง บริจาคให้ห้องสมุดอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แจ่มจันทร์ นพบุตรกานต์ (2538: 82) ที่พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้วิธีการบริจาคให้ห้องสมุดอื่น ทั้งนี้เพื่อให้ทรัพยากรสารสนเทศนั้นยังคงมีประโยชน์สำหรับห้องสมุดอื่นต่อไป ห้องสมุด 15 แห่ง ขายหรือจำหน่ายเป็นเศษกระดาษ และ 1 แห่ง เปลี่ยนรูปเป็นวัสดุย่อยส่วน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บ ประหยัดเนื้อที่ และมีอายุการเก็บได้นาน ส่วนห้องสมุดที่ใช้วิธีการจำหน่ายสิ่งพิมพ์รัฐบาลออกมากที่สุด 4 วิธี คือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุด พอสรุปโดยย่อทั้งหมดได้ว่า ห้องสมุดจำนวนสูงสุด คัดเลือกสิ่งพิมพ์ของทุกกระทรวง ทบวง กรม โดยใช้หลักเกณฑ์ เนื้อหาตรงตามหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาที่ห้องสมุดสังกัด และตรงตามความต้องการของผู้ใช้ มีบรรณารักษ์เป็นผู้รับผิดชอบในการคัดเลือกสิ่งพิมพ์รัฐบาล โดยได้จากการเสนอแนะจากผู้ใช้ เป็นคู่มือหรือแหล่งข้อมูลในการคัดเลือก ส่วนวิธีการจัดหา จะได้รับบริจาคและขอรับบริจาค เป็นหลัก โดยได้รับและขอรับบริจาคจากหน่วยงานรัฐบาลที่จัดพิมพ์ การซื้อก็เช่นเดียวกัน การขอรับบริจาคจะขอเป็นครั้งคราวเมื่อทราบว่าหน่วยงานนั้นจัดพิมพ์ การแลกเปลี่ยนจะแลกเปลี่ยนกับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้หลักเกณฑ์แลกเปลี่ยนแบบอิสระ สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดมีฉบับซ้ำเกินความต้องการ ห้องสมุดมีความร่วมมือกันในการจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล โดยแบ่งความรับผิดชอบในการติดตามสิ่งพิมพ์ของกระทรวงต่าง ๆ แล้วแจ้งรายชื่อให้ห้องสมุดอื่น ๆ ทราบ และได้เข้าร่วมโครงการจัดทำ “บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์รัฐบาล” ของคณะทำงานฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2526-2534 ห้องสมุดเกือบครึ่งหนึ่งมีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การลงทะเบียนจะลงทะเบียนรวมกับหนังสือทั่วไปในสมุดทะเบียนเล่มเดียวกัน และมีการจำหน่ายสิ่งพิมพ์รัฐบาลออก โดยใช้หลักเกณฑ์สภาพตัวเล่มชำรุด ฉีกขาด ไม่สามารถซ่อมได้ และเนื้อหาของสิ่งพิมพ์รัฐบาลล้าสมัย ด้วยวิธีบริจาคให้ห้องสมุดอื่น

3. การดำเนินงานด้านการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุด ในด้านระบบการจัดเก็บและการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น

3.1 ระบบการจัดเก็บ

ระบบการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุด ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 12 แห่ง ใช้ระบบเดียวกับระบบการจัดหมู่หนังสือทั่วไปของห้องสมุด คือ ระบบทศนิยมของคิวอี้-D.C. (3 แห่ง) ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน-L.C. (9 แห่ง) และระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติ-NLM (2 แห่ง)

สำหรับสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่มีเนื้อหาทางด้านการแพทย์ การใช้ระบบดังกล่าวนี้ แสดงว่า ห้องสมุดจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลรวมไปกับหนังสือทั่วไปในห้องสมุดแห่งนั้น ๆ โดยจัดหมู่สิ่งพิมพ์รัฐบาลตามเนื้อหาของหนังสือ ส่วนห้องสมุดอีก 4 แห่ง ใช้ระบบ SuDocs เป็นหลัก แต่มีการคิดแปลง แก้ไขและเพิ่มเติมห้องสมุด 3 แห่ง ใช้ระบบเดียวกับระบบการจัดหมู่หนังสือทั่วไปของห้องสมุด แต่เพิ่มรหัสหรืออักษรย่อพิเศษเหนือเลขเรียกหนังสือ เพื่อแสดงว่าเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาล เช่น “ร” “สร” “GP” และห้องสมุด 1 แห่ง ใช้ระบบการจัดหมู่ที่ห้องสมุดกำหนดขึ้นเอง ซึ่งทั้ง 3 กรณีนี้ แสดงว่า ห้องสมุดจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลแยกเป็น Collection โดยเฉพาะ จึงมีระบบการจัดหมู่ที่แตกต่างออกไปจากหนังสือทั่วไปของห้องสมุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิสา เหลืองทองคำ (2535: ง) และ พรสุข พงศ์วุฒิศักดิ์ (2531: 137-138) ที่พบว่า ห้องสมุดมีระบบการจัดหมู่เฉพาะต่างหากจากหนังสือทั่วไป

นอกจากนี้ ยังพบว่า มีห้องสมุดอีก 5 แห่ง ซึ่งจัดหมู่สิ่งพิมพ์รัฐบาลออกเป็น 2 ลักษณะภายในห้องสมุด ได้แก่ หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หอสมุดสาขา วัดท่าพระ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร ฝ่ายหอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และสำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยมีระบบการจัดหมู่เช่นเดียวกับหนังสือทั่วไปในห้องสมุด กับระบบการจัดหมู่ที่เฉพาะต่างหาก ตัวอย่างเช่น หอสมุดสาขา วัดท่าพระ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดหมู่สิ่งพิมพ์ รัฐบาลที่มีเนื้อหาตรงตามหลักสูตรการเรียนการสอนทางด้านศิลปะโดยตรง และใช้ประโยชน์อ้างอิงได้ในระยะยาวด้วยระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน-L.C. เหมือนหนังสือทั่วไปในห้องสมุด ส่วนสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่มีเนื้อหาไม่ตรงตามหลักสูตรการเรียนการสอนทางด้านศิลปะ และใช้ประโยชน์อ้างอิงได้ในระยะสั้น เช่น รายงานประจำปีของหน่วยงานต่าง ๆ จะใช้ระบบการจัดหมู่ที่ห้องสมุดกำหนดขึ้นเองอย่างง่าย ๆ คือ อักษรย่อของหน่วยงานที่ผลิต เลขลำดับที่ของสิ่งพิมพ์ที่ทำในปีนั้น และปี พ.ศ. ที่ทำ เป็นต้น การจัดลักษณะนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cope (1985: 2-19) ที่พบว่า มีห้องสมุดบางแห่งที่จัดสิ่งพิมพ์รัฐบาลบางอย่างแยกไว้ต่างหาก และบางอย่างรวมไว้กับหนังสือทั่วไป

3.2 การจัดทำเครื่องมือช่วยค้น

คู่มือที่ใช้ในการลงข้อมูลทางบรรณานุกรมของสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดเกือบทุกแห่ง (24 แห่ง) ใช้ “ชื่อหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจสำหรับการลงรายการสิ่งพิมพ์ภาษาไทย ของคณะทำงานฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา” ซึ่งคณะทำงานฯ ได้คิดทำขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้เป็นแนวทางในการทำเครื่องมือช่วยค้น และห้องสมุด 21 แห่ง ใช้ “AACR2 (Anglo-American Cataloguing Rules), second edition” ซึ่ง

เป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ลงรายการทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภทให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน 15 แห่งเท่ากัน ใช้ “หลักเกณฑ์การลงรายการแบบแองโกล-อเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 (AACR 2) สำหรับหนังสือ วิทยานิพนธ์ และสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง ของ กมลลา รุ่งอุทัย และคนอื่นๆ” และ “นามสงเคราะห์ ส่วนราชการไทย ของกองข่าวต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์” ส่วนห้องสมุดที่ใช้คู่มือการลง ข้อมูลทางบรรณานุกรมมากที่สุด 5 รายการ คือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สำหรับคู่มือการกำหนดหัวเรื่อง/คำสำคัญของสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดเกือบ ทุกแห่ง (23 แห่ง) ใช้ “หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของคณะกรรมการทวิภาษา สานิตแห่งประเทศไทยห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา” และห้องสมุด 20 แห่ง ใช้ “Library of Congress Subject Headings ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน” ซึ่งทั้ง 2 เล่มนี้ เป็นหนังสือหัวเรื่องที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง ในห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพราะมีเนื้อหาละเอียด ครบคลุมความรู้ทุกสาขาวิชา ส่วนห้องสมุดที่ใช้ คู่มือการกำหนดหัวเรื่อง/คำสำคัญมากที่สุด 5 รายการ คือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ส่วนประเภทของเครื่องมือช่วยค้น ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 21 แห่งเท่ากัน จัดทำ เครื่องมือช่วยค้นในรูปของบัตรรายการหนังสือ และฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด 3 แห่ง จัดทำ บรรณานุกรม และ 1 แห่ง จัดทำบัตรบรรณานุกรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิสา เหลืองทองคำ (2535: ง) และ วันทนา โกวิทางกูร (2522: ง-ฉ) พบว่า เครื่องมือช่วยค้นที่ห้องสมุดจัดทำ ได้แก่ บัตรรายการ บัตรบรรณานุกรม ฯลฯ และมีบางหน่วยงานได้นำเครื่องจักรกลมาช่วยในการเรียกใช้ข้อมูล เครื่องมือช่วยค้นไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด ต่างก็อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ใช้บริการ ให้สามารถเลือกใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่มีเนื้อหาตรงกับความต้องการ เพราะมีรายละเอียดทางบรรณานุกรม ปรากฏให้ทราบ

เครื่องมือช่วยค้นที่อยู่ในรูปของบัตรรายการหนังสือ พบว่า ประเภทของบัตร รายการที่จัดทำ คือ บัตรแจ้งหมู่หรือบัตรทะเบียน (21 แห่ง) บัตรผู้แต่ง และบัตรชื่อเรื่อง (20 แห่ง เท่ากัน) และบัตรเรื่อง (19 แห่ง) โดยจัดเรียงร่วมกับบัตรรายการหนังสือทั่วไป (15 แห่ง) จัดเรียง ร่วมกับบัตรรายการหนังสือทั่วไป และทั้งจัดเรียงแยกเป็นบัตรรายการสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยเฉพาะด้วย (4 แห่ง) และจัดเรียงแยกเป็นบัตรรายการสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยเฉพาะ (1 แห่ง) ได้แก่ สำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดเรียงแยกเป็นบัตรรายการ สิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยเฉพาะ จะช่วยให้สะดวกต่อการเรียงบัตรรายการสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่จะมีเพิ่มมากขึ้น และสะดวกต่อการค้นคว้า ส่วนลักษณะของบัตรที่ใช้ คือ ใช้บัตรแบบเดียวกับบัตรรายการหนังสือ ทั่วไป (14 แห่ง) ใช้บัตรแบบเดียวกับบัตรรายการหนังสือทั่วไป แต่มีการประทับสัญลักษณ์หรือ

ข้อความที่ระบุว่าเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาล (3 แห่ง) และใช้บัตรแบบเดียวกับบัตรรายการหนังสือทั่วไป แต่สีแตกต่างกัน (2 แห่ง) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากต้องการให้ผู้ใช้ทราบถึงลักษณะของบัตรรายการที่จะค้น สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ต้องการ

เครื่องมือช่วยค้นที่อยู่ในรูปของบรรณานุกรม พบว่า รูปแบบของบรรณานุกรม ที่จัดทำ คือ เป็นรูปเล่ม (2 แห่ง) และจัดทำเป็นแผ่นปลิวก่อน เมื่อครบเดือนจะนำมารวมเป็นรูปเล่ม (1 แห่ง) โดยรวมกับหนังสือทั่วไป กำหนดออกรายเดือน (2 แห่ง) และมีกำหนดออกไม่แน่นอน (1 แห่ง)

เครื่องมือช่วยค้นที่อยู่ในรูปบัตรบรรณานุกรม พบว่า ประเภทของบัตรบรรณานุกรม ที่จัดทำ คือ บัตรชื่อเรื่อง โดยจัดเรียงร่วมกับบัตรรายการหนังสือทั่วไป (1 แห่ง)

เครื่องมือช่วยค้นที่อยู่ในรูปฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ พบว่า โปรแกรมที่ใช้ คือ โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ โปรแกรม INNOPAC (11 แห่ง) Mini-micro CDS/ISIS (4 แห่ง) Dynix (4 แห่ง) Horizon (1 แห่ง) และ VTLS (1 แห่ง) ส่วนการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้ในฐานข้อมูล จะจัดเก็บรวมไว้กับฐานข้อมูลของหนังสือทั่วไป (19 แห่ง) และจัดเก็บแยกเป็นฐานข้อมูลสิ่งพิมพ์ รัฐบาลโดยเฉพาะ (2 แห่ง) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการคำนึงถึงความสะดวกในการปฏิบัติงาน รวมทั้ง การเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว

การจัดทำเครื่องมือช่วยค้นสิ่งพิมพ์รัฐบาล นอกเหนือจากที่ผู้เชี่ยวชาญทรัพยากร สารนิเทศจัดทำแล้ว ยังพบว่า ฝ่ายบริการได้จัดทำเครื่องมือช่วยค้นเพิ่มเติมด้วย โดยพบว่า ห้องสมุด จำนวนสูงสุด 19 แห่ง ไม่มีการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นเพิ่มเติม ส่วนห้องสมุดอีก 6 แห่ง มีการจัดทำ เครื่องมือช่วยค้นเพิ่มเติม ได้แก่ บัตรรายการเฉพาะบัตรผู้แต่งหน่วยงานและบัตรชื่อเรื่อง (1 แห่ง) บรรณานุกรม (1 แห่ง) บัตรบรรณานุกรมช่วยค้นสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยเฉพาะ (2 แห่ง) บัตรบรรณานุกรมรวมเรื่อง (1 แห่ง) สารสังเขป (2 แห่ง) และรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลใหม่ (1 แห่ง) ซึ่งเครื่องมือช่วยค้นเหล่านี้ จะช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้รับข้อมูลในสาขาวิชาหรือเรื่องที่ต้องการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และ ละเอียดลึกซึ้ง

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุด พอสรุป โดยย่อทั้งหมดได้ว่า ห้องสมุดจำนวนสูงสุด ใช้ระบบการจัดเก็บเช่นเดียวกับหนังสือทั่วไปของ ห้องสมุด คือ ระบบทศนิยมของดิวอี้ ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน และระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติ โดยใช้ “ชื่อหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจสำหรับการลงรายการสิ่งพิมพ์ภาษาไทย ของคณะกรรมการ ฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา” เป็นคู่มือในการลงข้อมูลทางบรรณานุกรม และใช้ “หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของคณะกรรมการวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศห้องสมุด

สถาบันอุดมศึกษา” เป็นคู่มือในการกำหนดหัวเรื่อง/คำสำคัญของสิ่งพิมพ์รัฐบาล เครื่องมือช่วยค้นที่จัดทำ ได้แก่ บัตรรายการหนังสือ โดยจัดทำบัตรครบชุด เรียงรวมกับบัตรรายการหนังสือทั่วไป ลักษณะของบัตรที่ใช้ ใช้บัตรแบบเดียวกับบัตรรายการหนังสือทั่วไป เครื่องมือช่วยค้นอีกประเภทหนึ่งคือ ฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลรวมไว้ในฐานข้อมูลของหนังสือทั่วไป การจัดทำเครื่องมือช่วยค้น นอกจากฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศจัดทำแล้ว ฝ่ายบริการยังจัดทำเพิ่มเติมด้วย เช่น บัตรพรรณนียช่วยค้นสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยเฉพาะ สาระสังเขป และรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลใหม่ เป็นต้น

4. การดำเนินงานด้านการบริการสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุด ในด้านลักษณะการจัดให้บริการ สถานที่จัดเก็บให้บริการ ระยะเวลาเปิด-ปิดให้บริการ ประเภทของบริการ ผู้มีสิทธิใช้บริการ ลักษณะของการให้บริการยืม และประเภทของผู้มีสิทธิยืม

ลักษณะการจัดให้บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดเกือบทุกแห่ง (24 แห่ง) จัดให้บริการในระบบชั้นเปิด คือ ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ต้องการได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสุข พงศ์วุฒิสักดิ์ (2531: 137-138) ที่พบว่า ห้องสมุดให้บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาลในระบบชั้นเปิด ส่วนห้องสมุดอีก 1 แห่ง คือ หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดให้บริการในระบบชั้นปิด คือ ผู้ใช้ต้องติดต่อเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณค่าและจัดหายากด้วยความยากลำบาก ถ้าให้ผู้ใช้หยิบใช้ได้เอง ผู้ใช้อาจรื้อค้นอย่างไม่ระมัดระวังและทะนุถนอม ประกอบกับสิ่งพิมพ์รัฐบาลส่วนใหญ่มักเป็นปกอ่อนเกรงจะเกิดความชำรุดเสียหายได้ง่าย

ส่วนสถานที่จัดเก็บให้บริการ ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 12 แห่ง จัดเก็บรวมไว้กับหนังสือทั่วไป ห้องสมุด 5 แห่ง ไม่มีห้องจัดเก็บโดยเฉพาะ แต่จัดเก็บเป็นมุมใดมุมหนึ่งของห้องสมุด 2 แห่ง มีห้องจัดเก็บโดยเฉพาะ ได้แก่ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง และสำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสุข พงศ์วุฒิสักดิ์ (2531: 137-138) พบว่า ห้องสมุดมีสถานที่จัดเก็บและให้บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นสัดส่วนแยกจากหนังสือทั่วไป และมีเพียง 1 แห่ง คือ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีห้องจัดเก็บโดยเฉพาะ แต่รวมกับหนังสืออื่น (เอกสารงานวิจัย และปริญญาานิพนธ์) ที่ให้บริการในระบบชั้นเปิด สำหรับสถานที่จัดเก็บลักษณะอื่น ๆ มีห้องสมุด 5 แห่ง ซึ่งได้จัดสถานที่เก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลออกเป็น 2 ลักษณะภายในห้องสมุด ได้แก่ หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หอสมุดสาขา วัดท่าพระ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร ฝ่ายหอสมุดคุณหญิงหลง ธรรมดกระวี

สุนทร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และสำนักบรรณสาร
 สนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ตัวอย่างเช่น สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
 ธรรมาราช จัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลของหน่วยงานอื่นรวมไว้กับหนังสือทั่วไป ส่วนสิ่งพิมพ์ของ
 หน่วยงานที่สังกัด (สิ่งพิมพ์ มสธ.) จะจัดเก็บเป็นมุมใดมุมหนึ่งของห้องสมุด เป็นต้น

สรุปได้ว่า เรื่องสถานที่จัดเก็บ จะสัมพันธ์กับระบบการจัดหมู่ คือ ถ้าจัดหมู่
 เช่นเดียวกับระบบการจัดหมู่ของหนังสือทั่วไป จะไม่มีห้องเฉพาะสำหรับสิ่งพิมพ์รัฐบาล แต่ถ้าจัดหมู่
 ระบบที่แตกต่างไปจากหนังสือทั่วไป จะมีห้องเฉพาะหรือเป็นมุมใดมุมหนึ่งให้สำหรับสิ่งพิมพ์รัฐบาล

สำหรับระยะเวลาเปิด-ปิดให้บริการ ห้องสมุดเกือบทุกแห่ง (24 แห่ง) ให้บริการ
 เช่นเดียวกับระยะเวลาเปิด-ปิดให้บริการของหนังสือทั่วไป และมีเพียง 1 แห่ง ให้บริการแตกต่างจาก
 ระยะเวลาเปิด-ปิดให้บริการของหนังสือทั่วไป คือ หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย โดยให้บริการวันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 8.00-16.00 น. (ไม่มีบริการนอกเวลาราชการ)
 ส่วนวันเสาร์ เวลา 9.00-16.00 น. ซึ่งสิ่งพิมพ์รัฐบาลจะจัดเก็บรวมอยู่ในห้องที่เรียกว่า “งานสิ่งพิมพ์
 พิเศษ” อาจเนื่องมาจาก ช่วงนอกเวลาราชการไม่มีเจ้าหน้าที่เพียงพอที่จะให้บริการ เพราะสิ่งพิมพ์
 รัฐบาลของจุฬาฯ จะให้บริการในระบบชั้นปิด ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องเป็นผู้หยิบให้ ประกอบกับช่วง
 นอกเวลาราชการอาจจะมีผู้มาใช้บริการน้อย จึงทำให้ไม่สามารถเปิดให้บริการเช่นเดียวกับบริการ
 ของหนังสือทั่วไปได้

ส่วนประเภทของบริการ ห้องสมุดทุกแห่ง มีบริการให้ยืม ห้องสมุด 24 แห่งเท่ากัน
 มีบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า และบริการเครื่องมือช่วยค้น 22 แห่ง มีบริการถ่ายเอกสาร
 และ 13 แห่ง มีบริการถ่ายสำเนาหน้าสารบัญกรณีร้องขอ สำหรับประเภทของบริการอื่น ๆ มีห้องสมุด
 1 แห่ง คือ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีบริการสาระสังเขปสิ่งพิมพ์รัฐบาลใหม่
 ซึ่งสาระสังเขปสิ่งพิมพ์รัฐบาลใหม่นี้ ทางห้องสมุดได้นำไปลงในวารสารของห้องสมุดด้วย ทั้งนี้
 เป็นเพราะต้องการประชาสัมพันธ์งานสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุด และให้ห้องสมุดแห่งอื่น ๆ สามารถ
 นำไปใช้เป็นคู่มือในการจัดหาได้ ส่วนห้องสมุดที่มีประเภทของบริการสิ่งพิมพ์รัฐบาลมากที่สุด 13
 ประเภท คือ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สำหรับผู้มีสิทธิใช้บริการ ห้องสมุดทุกแห่งเท่ากัน ให้ผู้เข้าใช้บริการ คือ อาจารย์
 นักศึกษา และบุคลากรอื่นในมหาวิทยาลัย และห้องสมุดเกือบทุกแห่ง (24 แห่ง) ยกเว้น สำนัก
 หอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา นอกจากจะให้บริการแก่อาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรอื่นใน
 มหาวิทยาลัยแล้ว ยังให้บริการแก่บุคคลทั่วไปด้วย สำหรับผู้มีสิทธิใช้ประเภทอื่น ๆ คือ สมาชิกของ
 ห้องสมุดข่ายงาน PULINET (3 แห่ง) และนักเรียนโรงเรียนสาธิต (2 แห่ง)

ด้านลักษณะของการให้บริการยืม ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 21 แห่ง ให้บริการยืมอ่านทั้งภายในและยืมออกนอกห้องสมุด ส่วนห้องสมุดอีก 4 แห่ง ให้บริการยืมอ่านเฉพาะภายในห้องสมุดเท่านั้น โดยให้เหตุผลว่า จัดเป็นหนังสืออ้างอิงประเภทหนึ่ง (18 แห่ง) และมีจำนวน 1 ฉบับเท่านั้น (9 แห่ง) เนื่องจากสิ่งพิมพ์รัฐบาลได้รับมาน้อย ถ้าให้ยืมออกเกรงผู้ใช้จะทำหาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสุข พงศ์วุฒิศักดิ์ (2531: 137-138) และ นิสา เหลืองทองคำ (2535: 1) พบว่า ห้องสมุดห้ามยืมสิ่งพิมพ์รัฐบาลออกไปภายนอกห้องสมุด สำหรับห้องสมุดที่ให้บริการยืมออกนอกห้องสมุด จะกำหนดให้ผู้มีสิทธิยืม คือ อาจารย์ และบุคลากรอื่นในมหาวิทยาลัย (20 แห่ง เท่ากัน) นักศึกษา (19 แห่ง) ส่วนผู้มีสิทธิยืมประเภทอื่น ๆ คือ สมาชิกสมทบจากภายนอก (5 แห่ง) ผู้มายืมระหว่างห้องสมุด (4 แห่ง) สมาชิกของห้องสมุดข่ายงาน PULINET (3 แห่ง) นักเรียนโรงเรียนสาธิต (2 แห่ง) สมาชิกกิตติมศักดิ์ของห้องสมุด (1 แห่ง) และอนุญาตให้เป็นราย ๆ ไปแล้วแต่กรณี (1 แห่ง)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการบริการสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุด พอสรุปโดยย่อทั้งหมดได้ว่า ห้องสมุดจำนวนสูงสุด จัดสิ่งพิมพ์รัฐบาลให้บริการในระบบชั้นเปิด โดยจัดเก็บรวมไว้กับหนังสือทั่วไป ระยะเวลาเปิด-ปิดให้บริการเช่นเดียวกับระยะเวลาเปิด-ปิดให้บริการของหนังสือทั่วไป มีบริการให้ยืม บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า และบริการเครื่องมือช่วยค้น ผู้มีสิทธิให้บริการ ได้แก่ อาจารย์ นักศึกษา บุคลากรอื่นในมหาวิทยาลัย และบุคคลทั่วไป โดยให้บริการยืมอ่านทั้งภายในและยืมออกนอกห้องสมุด ส่วนผู้มีสิทธิยืมออกนอกห้องสมุดได้ คือ อาจารย์ บุคลากรอื่นในมหาวิทยาลัย และนักศึกษา

5. ปัญหาการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุด ด้านนโยบาย การจัดหา การจัดเก็บ และการบริการ

5.1 ปัญหาด้านนโยบาย

ปัญหาด้านนโยบายที่สอบถามทั้ง 7 ปัญหา พบว่า ไม่มีปัญหาเรื่องใดเป็นปัญหาระดับมากที่สุดและมาก ปัญหาที่พบในระดับปานกลางมี 3 รายการ และระดับน้อยมี 4 รายการ สำหรับปัญหาที่พบระดับปานกลางและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นทรัพยากรสารสนเทศโดยเฉพาะ ทำให้ต้องใช้บุคลากรเพิ่มขึ้นเพื่อดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.17$) อาจเป็นเพราะว่าการดำเนินงานมีลักษณะพิเศษออกไป ทั้งด้านการจัดหา การจัดเก็บ และการให้บริการ การที่จะให้การดำเนินงานลักษณะนี้มีประสิทธิภาพได้ จึงต้องมีการกำหนดบุคลากรหรือผู้รับผิดชอบเพิ่มขึ้นเพื่อทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะ และจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องสิ่งพิมพ์รัฐบาล การแบ่งส่วนราชการ

เป็นอย่างดี มีเวลาติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการผลิตสิ่งพิมพ์ของหน่วยราชการต่าง ๆ อยู่เสมอ รวมทั้งมีความเชี่ยวชาญในเรื่องระบบการจัดเก็บ และการบริการ

5.2 ปัญหาด้านการจัดหา

ปัญหาด้านการจัดหาที่สอบถามทั้ง 15 ปัญหา พบว่า ไม่มีปัญหาเรื่องใดเป็นปัญหาระดับมากที่สุด ปัญหาที่พบในระดับมาก 9 รายการ ระดับปานกลาง 5 รายการ และระดับน้อย 1 รายการ สำหรับปัญหาที่พบในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ไม่มีหน่วยงานใดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางรวบรวมรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลทั้งหมดที่มีการจัดพิมพ์ออกเผยแพร่ ($\bar{X} = 4.13$) ไม่มีหน่วยงานกลางที่จะจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์รัฐบาล โดยเฉพาะ และไม่ทราบว่าหน่วยงานใดจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์อะไรออกมาบ้าง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.00$) และบรรณารักษ์ไม่มีเวลาติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์รัฐบาล ($\bar{X} = 3.91$)

จากผลการวิจัยที่พบปัญหาว่า ไม่มีหน่วยงานใดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางรวบรวมรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่มีการจัดพิมพ์ออกเผยแพร่ ไม่มีหน่วยงานกลางที่จะจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์รัฐบาล โดยเฉพาะนั้น คล้ายคลึงกับงานวิจัยของ Chirawan Bhakdibutr (1979: 84-85) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์รัฐบาลในประเทศไทย พบว่า ไม่มีกฎหมายและนโยบายที่แน่นอนในการเผยแพร่สิ่งพิมพ์รัฐบาล ไม่มีหน่วยงานกลางผลิตและเผยแพร่สิ่งพิมพ์รัฐบาล ส่วนปัญหาที่ไม่ทราบว่าหน่วยงานใดจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์อะไรออกมาบ้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณี วัชรศักดิ์กุล (2511: บทคัดย่อ, 110-120) ที่พบว่า ห้องสมุดมีสิ่งพิมพ์รัฐบาลไม่เพียงพอสำหรับการค้นคว้าวิจัย เพราะไม่ทราบว่าหน่วยราชการใดจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์อะไรออกมาบ้าง เนื่องจากหน่วยงานที่จัดพิมพ์ไม่ทำบรรณานุกรมรายชื่อสิ่งพิมพ์ที่ได้จัดพิมพ์ไว้ จึงไม่สามารถตรวจสอบได้ ทำให้ไม่สามารถรวบรวมสิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้ในห้องสมุดได้ครบถ้วน และผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับแนวเหตุผลในส่วนแรกที่ว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประสบปัญหาในการจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล เนื่องจากบรรณารักษ์ไม่ทราบว่าหน่วยราชการใดจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์อะไรออกมาบ้าง

5.3 ปัญหาด้านการจัดเก็บ

ปัญหาด้านการจัดเก็บที่สอบถามทั้ง 12 ปัญหา พบว่า ไม่มีปัญหาเรื่องใดเป็นปัญหาระดับมากที่สุด ปัญหาที่พบในระดับมากมี 5 รายการ ระดับปานกลางมี 4 รายการ และระดับน้อยมี 3 รายการ สำหรับปัญหาที่พบระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่เป็นสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง มักไม่ระบุกำหนดออกที่แน่ชัด ทำให้ต้องแก้ไขการลงรายการอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.47$) การแบ่งส่วนราชการของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้การจัดหมู่

และการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นซ้ำซ้อน และกระจัดกระจาย ($\bar{X} = 4.31$) และสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่เป็นสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง มีความไม่สม่ำเสมอในการใช้คำที่ชื่อเรื่อง มักเปลี่ยนแปลงชื่อเรื่องไปจากเดิม ทำให้ต้องทำรายการเพิ่มอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สืบค้นได้ ($\bar{X} = 3.94$) จากปัญหาดังกล่าวนี้ พอสรุปได้ว่าเกิดจากหน่วยราชการผู้ผลิตสิ่งพิมพ์ทั้งสิ้น ดังนั้น หน่วยราชการผู้ผลิตสิ่งพิมพ์จึงควรกำหนดนโยบายในการผลิตและเผยแพร่สิ่งพิมพ์ที่แน่นอน ถูกต้อง สมบูรณ์ และควรมีบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรงอย่างเพียงพอ และมีความรู้ทางการให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสือเป็นอย่างดี เพื่อมิให้บรรณารักษ์ต้องประสบปัญหาเช่นนี้

5.4 ปัญหาด้านการบริการ

ปัญหาด้านการบริการที่สอบถามทั้ง 12 ปัญหา ห้องสมุดประสบปัญหาในระดับปานกลางทั้งหมด ($\bar{X} = 2.53-3.41$) และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ เครื่องมือช่วยค้นสิ่งพิมพ์รัฐบาล ไม่สามารถช่วยผู้ใช้ให้เข้าถึงเนื้อหาได้ลึกซึ้งเท่าที่ควร และสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ให้บริการมีเนื้อหาซ้ำซ้อน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.41$) บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการบริการสิ่งพิมพ์รัฐบาล ต้องให้บริการทรัพยากรสารสนเทศอื่นของห้องสมุดด้วย ($\bar{X} = 3.37$) และห้องสมุดไม่มีสิ่งพิมพ์รัฐบาลชื่อเรื่องที่ใช้ต้องการ ($\bar{X} = 3.24$)

จากปัญหาที่พบว่า เครื่องมือช่วยค้นสิ่งพิมพ์รัฐบาลไม่สามารถช่วยผู้ใช้ให้เข้าถึงเนื้อหาได้ลึกซึ้งเท่าที่ควร สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ให้บริการมีเนื้อหาซ้ำซ้อน และห้องสมุดไม่มีสิ่งพิมพ์รัฐบาลชื่อเรื่องที่ใช้ต้องการ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาซึ่งสืบเนื่องมาจากการจัดหา และการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาล เพราะถ้าห้องสมุดไม่สามารถจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ทันสมัย และตรงกับความต้องการของผู้ใช้ อีกทั้งระบบการจัดเก็บไม่ดี การจัดทำเครื่องมือช่วยค้นไม่ละเอียด ให้หัวเรื่องกว้าง ทำให้ผู้ใช้เสียประโยชน์จากสิ่งพิมพ์รัฐบาลนั้นได้ ส่วนปัญหามูลค่าที่ปฏิบัติงานด้านการบริการสิ่งพิมพ์รัฐบาล ต้องให้บริการทรัพยากรสารสนเทศอื่นของห้องสมุดด้วยนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cope (1985: 2-19) และ พรสุข พงศ์วุฒิศักดิ์ (2531: 137-138) ที่พบว่า บรรณารักษ์ต้องทำงานในแผนกอื่น ๆ ของห้องสมุด และต้องปฏิบัติหน้าที่หลายอย่าง ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพต่อการให้บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาลได้ไม่เต็มที่

จากแนวเหตุผลของการวิจัยในส่วนที่ 2 ที่ตั้งไว้ว่า ห้องสมุดไม่มีนโยบายในการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยเฉพาะ จึงเกิดความไม่คล่องตัวในการให้บริการ แนวเหตุผลในส่วนนี้เป็นจริง ดังที่ผลการวิจัยพบว่า การจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลร่วมกับหนังสือทั่วไปของห้องสมุด ทำให้ไม่สะดวกในการให้บริการ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง (ตารางที่ 32) และไม่มีสถานที่จัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยเฉพาะเพื่อให้บริการ (ตารางที่ 32) เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

เช่นกัน แสดงให้เห็นว่า การจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลรวมกับหนังสือทั่วไปของห้องสมุด เป็นปัญหา ทำให้การให้บริการไม่คล่องตัว

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับบรรณารักษ์ในการปรับปรุง แก้ไข การดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และห้องสมุดแห่งอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างบรรณารักษ์ ในด้านการพัฒนาการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาล เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกันอย่างสูงสุด ดังนี้

1. ด้านนโยบาย

1.1 ควรกำหนดนโยบายการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันตลอดไป

1.2 การกำหนดลักษณะโครงสร้างการบริหารเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์รัฐบาล จะจัดสิ่งพิมพ์รัฐบาลแยกไว้โดยเฉพาะ หรือจัดรวมไว้กับหนังสือทั่วไป ควรจะได้พิจารณาถึงปริมาณของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับ สถานที่ บุคลากร งบประมาณ และควรได้มีการศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของแต่ละวิธีว่าวิธีไหนเหมาะสมที่สุด โดยคำนึงถึงความสะดวก และประโยชน์ของผู้ใช้ห้องสมุดเป็นสำคัญ

1.3 ควรจัดแบ่งงบประมาณสำหรับสิ่งพิมพ์รัฐบาล เพื่อให้บรรณารักษ์ได้จัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลเพิ่มขึ้นและครบทุกประการเท่าที่จะจัดหาได้ รวมทั้งจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลด้วย

1.4 ควรกำหนดให้มีบุคลากรรับผิดชอบในการติดตามจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล โดยเฉพาะ รวมทั้งให้มีความรู้เรื่องหน่วยราชการ เพื่อจะได้ทำหน้าที่จัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลได้ถูกต้องและสมบูรณ์

2. ด้านการจัดหา

2.1 บรรณารักษ์ควรติดตามเพื่อจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลใหม่ ๆ อยู่เสมอ จะโดยวิธีใดก็ตาม เช่น อาจจะติดต่อไปยังห้องสมุดที่เป็นแหล่งสะสมสิ่งพิมพ์รัฐบาลแหล่งใหญ่ และหมั่นติดตามขอรับบริจาคสิ่งพิมพ์รัฐบาล ที่มีการจัดประชุม สัมมนา หรือกิจกรรมทางวิชาการที่หน่วยงานราชการต่าง ๆ จัดขึ้น

2.2 ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดในการจัดทำ “บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์รัฐบาล” ของคณะทำงานฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งได้ยกเลิกการจัดทำไปแล้วนั้น ควรดำเนินการต่อไป และเร่งจัดทำให้แล้วเสร็จอย่างรวดเร็วเพื่อไม่ให้เป็นคู่มือที่ล้าสมัยเหมือนดังเช่นเล่มที่เคยจัดทำมาแล้ว เพราะยังถือว่าเป็นคู่มือที่ให้ประโยชน์ทั้งแก่บรรณารักษ์ที่จะใช้เป็นคู่มือในการจัดหา และผู้ใช้บริการ ถ้าห้องสมุดทำไม่ได้ หอสมุดแห่งชาติ ในฐานะเป็นศูนย์บรรณานุกรมแห่งชาติ ควรมีการปรับปรุงการควบคุมบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์รัฐบาลให้มีประสิทธิภาพ โดยเสนอให้รัฐบาลแก้กฎหมายพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 มาตรา 6 ซึ่งไม่ได้ใช้บังคับแก่สิ่งพิมพ์รัฐบาล ให้รวมเอาสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นสิ่งพิมพ์ที่ต้องส่งให้หอสมุดแห่งชาติด้วย เมื่อบรรณานุกรมแห่งชาติมีสิ่งพิมพ์ทุกประเภทที่ผลิตขึ้นในประเทศรวบรวมไว้ครบถ้วน สมบูรณ์ ทางคณะทำงานฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจึงไม่จำเป็นต้องทำ “บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์รัฐบาล” ซ้ำซ้อนอีก

2.3 ห้องสมุดที่มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลแล้ว ควรได้มีการพัฒนางานด้านนี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับห้องสมุดที่ยังไม่มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ ควรเร่งดำเนินการ เพราะคอมพิวเตอร์จะช่วยให้การทำงานสะดวกและรวดเร็วขึ้น

2.4 ควรร่วมมือกันจัดตั้งศูนย์รวมเพื่อเป็นตัวแทนในการขอรับบริจาค แลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ระหว่างห้องสมุด รวมทั้งทำหน้าที่รวบรวมรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลทุกสาขาวิชาแจกจ่ายให้แก่ห้องสมุดที่เป็นสมาชิกได้ใช้เป็นคู่มือในการจัดหา ทั้งยังช่วยห้องสมุดขจัดปัญหาในเรื่องความซ้ำซ้อนในการจัดหาด้วย

3. ด้านการจัดเก็บ

3.1 ระบบการจัดหมู่ที่กำหนดสำหรับสิ่งพิมพ์รัฐบาลไม่ควรยุ่งยาก ซับซ้อน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็วในการจัดหมู่และการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น และทำให้สิ่งพิมพ์รัฐบาลออกบริการได้เร็ว ซึ่งส่งผลให้ผู้ใช้ได้ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ทันสมัย

3.2 ควรจัดทำเครื่องมือช่วยค้นสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ และหัวข้อที่กำหนดควรครอบคลุมเนื้อหาของสิ่งพิมพ์รัฐบาลอย่างละเอียด ลึกซึ้ง และเฉพาะเจาะจง เพื่อช่วยผู้ใช้ในการค้นหาเรื่องที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว และยังช่วยให้สิ่งพิมพ์รัฐบาลได้รับการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

3.3 บรรณารักษ์ควรมีความร่วมมือกันในการกำหนดระบบการจัดหมู่และการลงรายละเอียดทางบรรณานุกรมของสิ่งพิมพ์รัฐบาล ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพราะจากผลการวิจัย จะพบความหลากหลายของระบบการจัดหมู่สิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุดที่มีการจัดเก็บ

สิ่งพิมพ์รัฐบาลแยกไว้โดยเฉพาะ ซึ่งควรจะได้มีการตกลงกันในการกำหนดสัญลักษณ์ใช้ในการจัดหมู่สิ่งพิมพ์รัฐบาลให้เป็นแบบเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการเข้าร่วมเป็นระบบเครือข่าย

4. ด้านการบริการ

4.1 ห้องสมุดที่จัดสิ่งพิมพ์รัฐบาลแยกไว้ต่างหาก ควรจัดให้มีบรรณารักษ์เพื่อรับผิดชอบให้บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยเฉพาะ โดยไม่ต้องให้บริการสิ่งพิมพ์อื่น และควรมีความเข้าใจในระบบการจัดหมู่และเครื่องมือช่วยค้นประเภทต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นเป็นอย่างดี เพื่อให้การให้บริการแก่ผู้ใช้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2 สถานที่จัดเก็บให้บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาล สำหรับห้องสมุดที่จัดสิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้เป็นห้องเฉพาะ หรือเป็นมุมใดมุมหนึ่งของห้องสมุดนั้น ควรอยู่ในสถานที่ซึ่งผู้ใช้พบเห็นได้ง่าย ควรทำป้ายบอกทิศทางติดไว้ให้เห็นได้ชัด เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ที่ต้องการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล และเป็นการประชาสัมพันธ์สิ่งพิมพ์รัฐบาลให้ผู้ใช้ทราบด้วย

4.3 ควรอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ในการค้นหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล โดยการแนะนำวิธีการค้นหา และมีป้ายอธิบายระบบการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลอย่างละเอียดและชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับประโยชน์จากสิ่งพิมพ์รัฐบาลให้ได้มากที่สุด

4.4 กรณีที่ห้องสมุดใดมีเครื่องมือช่วยค้นประเภทฐานข้อมูลให้บริการ ไม่ควรรวมสิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้ในฐานข้อมูลหนังสือทั่วไป ควรแยกเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นฐานข้อมูลโดยเฉพาะ ดังเช่นที่สำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ จัดทำ ให้ชื่อฐานข้อมูลว่า "GPO" เพราะจะช่วยให้ผู้ใช้สืบค้นข้อมูลได้ง่าย และทราบได้ทันทีว่า สิ่งที่สืบค้นมาได้นั้น คือสิ่งพิมพ์รัฐบาล

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

จากการศึกษาการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ควรจะได้มีการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาลในรูปแบบอื่นที่นอกเหนือจากหนังสือ เช่น จุลสาร วารสาร โสตทัศนวัสดุ เป็นต้น
2. ศึกษาการใช้และความต้องการในการใช้บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาลของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาปรับปรุงการให้บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาลได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามชุดที่ 2-4 ซึ่งเป็นชุดของบรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงาน ฝัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 47 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 45 ฉบับ ฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 80 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 72 ฉบับ และฝ่ายบริการ จำนวน 49 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 46 ฉบับ ตามลำดับ เป็นการแจกให้กับบรรณารักษ์ที่เกี่ยวข้องทุกคนตอบ แต่วิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะในส่วนของการดำเนินงานเท่านั้นออกมาเป็นจำนวนห้องสมุด 25 แห่ง ไม่ใช่เป็นจำนวนคนทั้งหมดที่ตอบ ส่วนปัญหาและข้อเสนอแนะจะวิเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นจำนวนคนทั้งหมดที่ตอบ อย่างไรก็ตาม จากการตอบแบบสอบถามของบรรณารักษ์ ส่วนใหญ่บรรณารักษ์ที่อยู่ฝ่ายเดียวกันในห้องสมุดแห่งเดียวกัน จะตอบเหมือนกัน เพราะต้องดำเนินงานภายใต้นโยบายหรือกฎเกณฑ์เดียวกัน แต่มีบรรณารักษ์บางคน (เป็นจำนวนน้อยมาก) ที่อยู่ฝ่ายเดียวกันในห้องสมุดแห่งเดียวกันตอบแตกต่างกันไปบ้าง ผู้วิจัยจะยึดแนวการตอบของผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นหลัก และกรณีที่ตัดสินใจไม่ได้จะใช้วิธีโทรศัพท์สอบถามและสัมภาษณ์หัวหน้าฝ่าย การสรุปเช่นนี้ อาจทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นจำนวนแห่งขาดความสมบูรณ์และไม่ถูกต้องร้อยเปอร์เซ็นต์ จึงถือเป็นข้อจำกัดของการวิจัยครั้งนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย